

Závěry

24. KGZE v Brně / Česká republika, 2012

21 - 24 června 2012 se konala v Brně, 24. Konference o odborové spolupráci v Evropě (KGZE).

58 účastníků z odborů a organizací pracujících z **15 evropských zemí** se na této konferenci zabývalo následujícím tématem:

24. KGZE: Evropa v dluhové krizi - Jaký je vliv státních dluhů na sociální systémy a trh práce? Jak mohou nové "řídící systémy" znovu vytvořit politický prostor?

Z intenzivních diskusí a jednání byly na 24. KGZE vybrány tyto závěry.

I. K aktuální krizi

Na začátku 21. století je - po desetiletích globalizace - hospodářství celosvětově propojeno. Proto vedla "neortodoxní praxe" (Citace: Manuel Baroso, Summit G20 v červnu 2012) amerických bank k tomu, že v USA zkrachovaly nejen velké banky (Lehman Brothers, atd.), ale v roce 2008 došlo ke globální krizi. V Evropě byly a v mnoha zemích jsou nuceni zachránit svůj bankovní sektor. Tyto mnohé stovky miliard eur drahých záchranných balíčků v následujících letech výrazně posunuly státní dluh nahoru, takže v současné době se dodržování "Maastrichtských kritérií" daří pouze v několika zemích eurozóny. Ale pro opakované dosažení ekonomické stability - a ne být bezbranně vydán spekulacím na státních dluhopisech, s úrokovými náklady (přes 7% a více) pro jednotlivé státy už částečně finančně nedostupnými - se v současné době 27 zemí EU a v něm obsáhnutých 17 zemí eurozóny, velmi usiluje dosáhnout konsolidaci veřejných rozpočtů pomocí "úsporných programů". K tomu se země EU (kromě Velké Británie a České republiky) dohodly na "Evropském fiskálním paktu", který byl podepsán 2. března 2012.

II. Důsledky dluhové krize

Dluhová krize se mezičasem stala rozhodující zkouškou pro EU. Některé země (Řecko, Irsko a Portugalsko) již nemohly splnit platební závazky vyplývající z jejich dluhu bez pomoci třetí strany. V menší míře mají také Itálie a Španělsko částečně problémy získat úvěr na kapitálovém trhu, a proto se také počítají mezi země v krizi. Ve všech uvedených pěti zemích došlo v roce 2011 k výměně vlád. V Irsku, Portugalsku a Španělsku se to stalo po předčasných volbách, zatímco v Itálii a Řecku byly vytvořeny přechodné vlády ekonomických odborníků - Řecko volilo v posledních týdnech dvakrát a nyní chce znovu vytvořit demokraticky zvolenou vládu. Příznačné pro krizi v evropských zemích je, že hospodářská výkonnost klesá výrazně, přiměřeně k tomu počet nezaměstnaných výrazně stoupá. Přitom nezaměstnanost mládeže (15-24 let) dosáhla v některých zemích 50%, což jejich šance na zárobek a tím i přežití - často navzdory vynikajícímu vzdělání a akademickým titulům - silně omezuje. Také "úsporné programy" v některých státech - zejména v Řecku - se zařezaly do

sociálního systému tak silně, že se rozmáhá masivní zbídačování širokých vrstev obyvatelstva. Tím pořád větší části občanů / občanek ztrácí důvěru v oprávněnost politiky řešit problémy -, a zároveň ekonomika zpomaluje jejich investice v tomto scénáři, což celkově vede k fenoménu recese. Shrnutí: ztráta důvěry, pokles ekonomické výkonnosti a tomu odpovídající nárůst nezaměstnanosti, recese.

III. Chyby konstrukce se odhalí

Od roku 2002 některé státy EU zavedly společnou měnu: euro. Současná krize také bezohledně odhaluje nerovnováhy v eurozóně. Země, které již tradičně zakotvily "politiku tvrdé měny" se stabilní měnou (německá marka), se nyní ocitly spolu se zeměmi ve společné měně, které se spíše smířily s vyšší úrovní inflace a před zavedením eura získaly svou konkurenceschopnost prostřednictvím stálých měnových devalvací. Tím byl zavedením eura zadán velmi důležitý manévrovací prostor mezi zeměmi s "tvrdší" měnou a zeměmi s "měkkými" a národně ovlivnitelnými měnami. Kromě toho byly EU smlouvy známé jako "Maastrichtská kritéria" (ne více než 3% schodek rozpočtu HDP a veřejný dluh ne více než 60% HDP) znovu a znovu - a bez následků - porušovány nebo jednotlivými státy nebyly ani zdaleka dosaženy. V neposlední řadě z důvodu nízkých úrokových sazeb v eurozóně, se soukromí a státní aktéři nechali v některých zemích svést k nadměrnému půjčování, které vyvolalo umělý (=financovaný dluhem) ekonomický rozmach. Tento boom nechal ceny a mzdy růst mnohem rychleji a vedl k nesprávným ekonomickým rozhodnutím (např. stavební boom ve Španělsku). Také produktivita představuje v tržní ekonomice jeden velmi důležitý konkurenční faktor a tok zboží z produktivních k méně produktivním ekonomikám vede v konečném důsledku k odtoku kupní síly ze zemí s nízkou produktivitou. Prasknutím ekonomické bubliny v krizových zemích se Evropská měnová unie zhroutila do strukturální krize. Evropským fiskálním paktem a oficiálně se Smlouvou o stabilitě, koordinaci a řízení v hospodářské a měnové unii chce zde EU ovládat budoucnost. Cílem je společný rozpočet, společná daňová politika, společné záruky za dluh zemí v EU. Společně s evropskou hospodářskou a měnovou unii by Fiskální pakt naplnil Evropský hospodářský prostor. Politickou cenou je zřeknutí se národní suverenity.

IV. Finanční a bankovní sektor se musí regulovat

Nestačí pořád dávat peníze do zchátralých oblastí, aniž by se zavedly opatření pro ozdravení. Finančnímu a bankovnímu sektoru třeba stanovit jasné a transparentní překážky, aby se trvale znemožnily extrémní spekulace a pochybná praxe. Stejně správné jako probíhající záchrana bank v EU, je také nevyhnutelné předimenzování bankovního sektoru. Okamžitě třeba provést:

1. Striktní oddělení komerčních a investičních bank. Riziko musí být jasně viditelné, aby mohlo být v případě potřeby omezené.
2. Účetní pravidla musí být přehledněji a přísněji zachyceny.
3. Pro banky musí být zaveden rozumný insolventní zákon. Je důležité zajistit, aby se banky mohly "rozvíjet", aniž by se státy dostaly do potíží.

4. V dlouhodobém horizontu musí finanční sektor získat zpět peníze, které byly použity k řešení krize.
5. Pokud budou banky podporovány, musí stát nebo společenství států hájit také příslušné vlastníky práv a
6. Celková aktiva nesmí už překročit určitá navýšení v poměru k HDP, oznámit nejdůležitější požadavky na nový soubor pravidel, který vrací finanční a bankovní systém na původní funkci v oblasti spoření a úvěrů.

V. Řídit daněmi

Pokud členské státy EU harmonizují své daňové systémy a z dlouhodobého hlediska se vyvíjí ke společné fiskální politice, pak vyvstává otázka na zásady, které by měly následovat společnou fiskální politiku. Pro křesťanské odboráře / odborářky tady poskytuje orientaci sociální učení. Odborníčka Katolické sociální akademie Rakouska (ksoe), Dr. Lieselotte Wohlgenannt, píše pod názvem "Daně musí řídit" následující: *"Je důležité nejen to, na co se daně a odvody používají, ale také kde a jak jsou navyšovány. Daně ovlivňují chování se "ekonomických subjektů": jednotlivci a domácnosti, podnikatelé a manažeři dělají svá rozhodnutí v neposlední řadě, i pokud jde o příslušné daně a poplatky. Daně mohou podporovat nebo zpomalit investice do budoucích technologií, usnadnit a bránit vytváření pracovních míst, podporou výzkumu a vzdělávání přispět k tomu, aby se neustále podporoval potřebný další rozvoj a strukturální změny v ekonomice. Daně a odvody by měly být navrženy tak, aby mohly být (do určité míry) přiměřeny. K tomu by mohly být nápomocná jasná pravidla s několika výjimkami. Při vývoji společenského klimatu, kde se daně obecně vnímají jako nespravedlivé, platí občázení kavalérských přestupků, korupci jsou otevřeny dveře a brány, sociální solidarita je ve svých kořenech ohrožená."* Ve smyslu křesťanského sociálního učení jsou pak veřejné finance zaměřené na společné dobro, pokud se drží některých základních zásad: placení daní jako aspekt povinnosti solidarity: přiměřenost a spravedlnost při uložení daní, přísnost a integrita v oblasti řízení a využívání veřejných zdrojů. Při přerozdělování zdrojů musí veřejné finance dodržovat principy solidarity, rovnosti a využití talentu a věnovat velkou pozornost pomoci rodinám, jakož i přiměřenému množství zdrojů. (Kompendium sociální nauky církve, 355)

VI. Příčiny krize

Kromě technických aspektů finanční a hospodářské krize, vyvstává otázka, zda náš "způsob života" – tedy náš způsob života a podnikání – není třeba přehodnotit. Už v roce 1998 formuloval jeden z nejslavnějších teoretiků naší doby, Richard Sennett, v New Yorku ve své knize "Flexibilní člověk" – více vzrušující v anglickém originálu nese název "Koroze charakteru" - klíčové otázky týkající se "Hloubky krize" a to: *Jak lze sledovat dlouhodobé cíle, pokud žijete v rámci ekonomiky zaměřené velmi krátkodobě? Jak mohou být loajalita a povinnosti udržovány v institucích, které se trvale ničí nebo jsou znovu a znovu restrukturalizovány? Jak můžeme zjistit, co je z trvalé hodnoty v nás, pokud žijeme v netrpělivě společnosti, která se zaměřuje pouze na bezprostřední chvíli?* Tyto otázky naznačují, že současné "krize" by mohlo být mnohem víc, než jen prohloubení v hospodářském růstu, kde bychom mohli mít očekávání znovu moci brzy hospodařit tak, jako před krizí. Možná stojíme na začátku

21. století před podobně hluboce sahajícími společenskými změnami, jako se konaly na konci 18. století s francouzskou revolucí a tehdejšími leitmotivy "Volnost, rovnost a bratrství". V poslední sociální encyklice "Caritas in veritate" (Přes celostní rozvoj lidí v lásce a v pravdě) popisuje Papež Benedikt paradoxní fenomén globalizace jako "explozi celosvětové vzájemné závislosti." Paradox proto, že i přes obrovské příležitosti rostoucí počet - zejména mladých - lidí pravděpodobně ztratilo víru v to, že my lidé si sami určujeme naše životní podmínky a proto můžeme měnit naši společnost.

K finanční a hospodářské krizi nedošlo náhodou. Spíše by mělo být povzbuzením pro zásadné přehodnocení našeho způsobu života a podnikání - a vytvořit "evropský model", na kterém se účastí všechny členské státy EU - a také ukáže celému světu perspektivu. Pokud jsou zásady sociální nauky v politice prováděny, třeba sociální tržní hospodářství vyvinout do celosvětového "eko-sociálního tržního hospodářství".

VII. Ekosociální tržní hospodářství

Zatímco v tržním hospodářství převládají ekonomické zájmy a v kapitalistické tržní ekonomice jde o to, aby se maximalizovala návratnost investic, cíl Eko-sociálního tržního hospodářství je v rovnováze mezi **výkonností ekonomikou, sociální solidaritou a ochranou životního prostředí** na základě principu původce a skutečných nákladů.

Křesťanské odborářky a odboráři v Rakousku začali ekosociální pilotní projekt. Ekosociální produkty a služby jsou proto označovány tak, že při své výrobě nebo poskytování sociálních, ekologických a ekonomických kritérií naleznou rovnocenné zohlednění. Princip stálosti je přitom v popředí. V jednom - EU a provincií Dolní Rakousko podporovaném - pilotním projektu, vytvořila frakce křesťanských odborářů/odborářek Rakouska "eko-sociální tržní místo." Pomocí přeshraničního programu se vyvinul systém hodnocení, podle kterého se mohou podniky orientovat, pokud se chtějí silně rozvíjet ve směru ekologické a sociální odpovědnosti a již se dostaly přes tyto kroky. V regionu projektu již existuje mnoho společností, které hospodaří podle ekologických a sociálních kritérií. Tyto společnosti se představují na speciálním webu a mají tak příležitost přes hranice představit potenciální zákazníky. Firmy, neziskové organizace a farmy mají touto myšlenkou možnost využívat nové marketingové příležitosti a rozšířit své sítě. Spotřebitelé mají díky "eko-sociálnímu trhu" možnost více informovaných spotřebitelských rozhodnutí v tomto regionu a možnost upravit svou spotřebu natrvalo.

Ekosociálně hospodařit – veřejnost:

Zemědělské podniky a neziskové organizace v rakouské a české programové oblasti, které eko-sociální produkty a služby vyrábí nebo poskytují, získají pomocí (dvojazyčné) webové stránky veřejnost. Cílem eko-sociálního trhu je u spotřebitelů vytvořit povědomí trvanlivých výrobků a služeb.

Ekosociálně hospodařit - využití pro vaše podnikání

- Opatření s trvalým účinkem v oblasti výroby a vývoje vytváří konkurenční výhody
- Opatření propagační činnosti s trvalým účinkem docílí vyšší loajalitu zákazníků

- Stálost v podnikové kultuře vytváří důvěru a imidž u dodavatelů, obchodních partnerů a zákazníků a dosáhla zvýšení počtu spokojenosti a motivace zaměstnanců

Ekosociálně hospodařit – praktické příklady

- Zaměření na trvalý rozvoj ekologických výrobků
- Používání ekologických a regionálních potravin
- Opatření vhodná pro rodiny a ženy s dětmi (podniková školka, atd.)
- Opatření v oblasti vzdělávání a školení pro zaměstnance, opatření pro starší pracovníky, vzdělávání učňů, rozmanitost opatření, atd.
- Environmentální a druhové výrobní procesy (biopotraviny, atd.)
- Snižování produkce odpadu a ekologická likvidace, atd.

Ekosociálně hospodařit - přínos pro region

- Využití místních surovin zajišťuje krátké trasy dopravy a chrání životní prostředí
- Tvorba pracovních míst v regionu
- Hodnota zůstává v regionu

V interakci mezi Lisabonskou strategií pro sociální věci a zaměstnaností a göteborgskou strategií pro stálost, jsou prvky eko-sociálního tržního hospodářství již zakotveny v EU. Pod tlakem globalizace bez spravedlivého právního rámce se ale naše sociální systémy v Evropě ocitají stále více pod tlakem. Bezbariérová hospodářská soutěž a volný obchod při úplně nesrovnatelných podmínkách působí destruktivně, což vede ke zvýšení chudoby a vyšší nezaměstnanosti - po krizi, potřebujeme nové metody!

S těmito závěry z 24. KGZE v Brně chtějí účastníky poukázat na to, že existují způsoby, jak z krize a my jsme spolu žadání, abychom tyto nové metody aktivně politicky nastavili s orientací ze sociální nauky.